

Ба Шурои диссертационии 6D.KOA-019-и
назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон
(734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Шарипов Маҳмадкарим Маҳмадсалимович дар мавзӯи «Ҷавобгарии чиноятӣ барои ришвадиҳии тиҷоратӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08. – Ҳуқуқи чиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои чиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) пешниҳод шудааст.

Мутобикати диссертатсия ба ихтисос ва самти илм, ки аз рӯйи он диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Диссертатсияи Шарипов Маҳмадкарим Маҳмадсалимович дар мавзӯи «Ҷавобгарии чиноятӣ барои ришвадиҳии тиҷоратӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08 – Ҳуқуқи чиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои чиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ), ки аз рӯйи он ба Шурои диссертационӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии атtestатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 7 январи соли 2022, таҳти №15/шд 62 ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ҳимоя дода шудааст, мутобиқ мебошад.

Маврид ба тазаккур аст, ки диссертатсияи тақризшавандӣ дар доираи барномаи дурнамои корҳои илмӣ-таҳқиқотии кафедраи ҳуқуқи чиноятӣ ва муқовимат бо коррупсияи факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон – «Сиёсати ҳуқуқии чиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар даврони муосири рушд (барои солҳои 2016-2020)» омода гардидааст.

Мубрам будани мавзӯи диссертатсия. Мавзӯи дар маркази таҳқиқоти диссертационии Шарипов Маҳмадкарим Маҳмадсалимович қароргирифта бешубҳа, мубрам буда, он ҷавобгӯи шароити кунуни тараққиёт ва рушди ҷомеа ба ҳисоб меравад. Дар баробари ин, рушди фаъолияти озоди иқтисодӣ, соҳибкорӣ ва баробарҳуқуқии шаклҳои моликият дар кишвар ба созмон додани асосҳои иқтисодиёти миллии пешрафта мусоидат менамояд, ки ин раванд кишвари моро ба шоҳроҳи пешрафту тараққиёти соҳаҳои гуногун равона сохта, барои таъмини ҳадафҳои давлати иҷтимоӣ замина мегузорад.

Аmmo, мутаассифона дар ҷомеа кирдорҳое ба мисли ришвадиҳӣ, ришваситонӣ ва дигар кирдорҳои ба ин монанд, ки манфиатҳои иқтисодии шаҳрвандон, ҷомеа ва давлатро поймол месозанд, ба миён меоянд ва монеи рушди бемайлони соҳаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ дар кишвар гардида, эътиду боварии мардумро ба фаъолияти пурсамари мақомоти давлатӣ мерабояд.

Қобили тазаккур аст, ки аввалин маротиба дар Кодекси ҷиноятии ҶТ (соли 1998) барои ришвадиҳии тиҷоратӣ ҷавобгарии ҷиноятӣ пешбинӣ гардида аст. То ин замон дар қонунгузории ҷиноятии ҶТ танҳо таркиби ҷинояти додану гирифтани пора ва миёнаравӣ дар порадиҳӣ муайян шуда буд, ки ришвадиҳии тиҷоратӣ ба он айният дода мешуд. Маҳз мағҳуми ришвадиҳии тиҷоратӣ мутобиқан дар заминай мағҳуми додан ва гирифтани пора ба вучуд омадааст, ки ин дар хусуси айнияти таркибҳои мазкур шаҳодат медиҳад.

Дар баробари ин, зарурати таҳлили илмӣ-назариявии ҷавобгарии ҷиноятӣ барои ришвадиҳии тиҷоратӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаи рӯзмарра ва актуалӣ бокӣ мемонад, ки ба он муаллиф дар муқаддимаи рисолаи худ таъкид намудааст. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки ҷиноятҳои марбут ба гирифтани додани пора ва ришвадиҳии тиҷоратӣ ба таври ҷиддӣ масъалаҳоеро ба миён меоранд, ки

ба амнияти кишвар, арзишҳои демократӣ, меъёрҳои ахлоқӣ ва адолати иҷтимоӣ халал расонида, ба устуории давлат ва тартиботи ҳукуқии он зарар мерасонанд.

Дар ин маъно, муқаррар кардани таркиби чиноятии ришвадиҳии тиҷоратӣ, муайян намудани асос ва ҳусусияти ҷавобгарӣ, инчунин асос ва тартиби озод кардан аз он-ҷораи сиёсие мебошад, ки ба устуорнамоии муносибатҳои ҷамъиятӣ равона гардидааст.

Вобаста ба ин, ҳавғонии ҷамъиятии ришвадиҳии тиҷоратӣ бо он тавсиф карда мешавад, ки чунин кирдор шуури ҷамъиятиро дар қисми тасаввурот оид ба симои роҳбари боадолат, бовиҷдон ва бегараз дигаргун месозад.

Аз ҷониби муаллиф ба мубрам будани мавзӯи таҳқиқоти диссертационӣ ба таври дурусту комил ишора шудааст. Муаллиф ба таври кофӣ ва қонеъкунанда дар қисмати муқаддимавии кор бо овардани нишондиҳандаҳои муайяни омори расмӣ ва иттилооти манбаъҳои дигар, асоснок будани далелҳои матраҳшуда дар таҳқиқоти мавриди назарро собит намудааст.

Гуфтаҳои дар боло матраҳшуда аз мубрам будани мавзӯи интихобнамудаи муаллифи рисола дарак медиҳад.

Дараҷаи навғонии натиҷаҳои дар диссертатсия ба дастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд, дар он ифода мёёбанд, ки диссертатсияи мазкур нахустин пажӯҳиши мукаммали илмӣ дар мавзӯи ҷавобгарии чиноятӣ барои ришвадиҳии тиҷоратӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошад.

Аз мазмуни матни диссертатсия ва автореферат бармеояд, ки он дар илми ҳуқуқшиносии ватанӣ яке аз нахустин пажӯҳишҳои илмие ба ҳисоб меравад ва он аз рӯйи сохтор, услуби иншо ва натиҷаҳои илмии матраҳгардида дорои аҳамият ва арзиши ҳоси илмист. Дар қисматҳои муҳталифи диссертатсия 4 нуктаи илмии дорои аҳамияти назариявӣ ва 4

нуктаи дорои аҳамияти амалӣ барои ҳимоя пешниҳод гардидаанд. Ҳусусан, чинояти ришвадиҳии тичоратӣ кирдори ба ҷамъият ҳавфноке, ки ба муносибатҳои ҷамъияти вобаста ба идоракуни моликият, фаъолияти ташкилотҳои тичоратию ғайритичоратӣ ё воҳидҳои соҳтории онҳо таҷовуз менамояд, бояд баҳогузорӣ карда шавад, ки ин мағҳум аз ҷониби пажӯҳишгар ҳамчун навгонии таҳқиқоти диссертатсионӣ пешниҳод гардидааст. Ҷавобгарӣ барои ришвадиҳии тичоратӣ дар доираи моддаҳои алоҳидаи Қисми маҳсуси КҶ ҶТ мустаҳкам шаванд, ҷудо намудани аломатҳои асосии тарафи объективии ришвадиҳии тичоратӣ, ироа намудани мағҳуми тамаъҷӯй дар таркиби чинояти ришвадиҳии тичоратӣ, аз навгониҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ маҳсуб мешаванд, ки қобили қабул мебошанд.

Мавқеи муаллиф вобаста ба мағҳумҳои «корхонаи тичоратӣ», «дигар корхона» ва иваз намудани он ба мағҳуми «ташкилот», иваз намудани қалимаи «вазифаи» ба қалимаи «ваколатҳои» ва дигар масъалаҳое, ки бевосита ба чинояти мавриди омӯзиши рисола рабт доранд, асоснок карда шудааст.

Дар баробари ин, аз ҷониби муҳаққик ҳамчунин коркардҳои дигари вобаста ба ҳалли мушкилот ҳангоми татбиқи меъёрҳои чиноятии тақризшаванда дар миён гузошта шудаанд, ки аз нигоҳи мо қобили таваҷҷуҳ ва баррасӣ мебошанд.

Асоснокӣ ва эътиомнокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Назару андешаҳои муаллиф ва натиҷаҳои илмии диссертатсия аз шубҳа орӣ буда, хулосаҳои дар он оварда натиҷаи таҳлили муқаррароти илмӣ-назариявӣ, таҷрибаи амалияи тафтишотиву судӣ, инчунин омори расмӣ ва қонунгузории чинояти мебошад.

Диссертатсия кори илмӣ-таҳқиқотии анҷомёфта ба ҳисоб рафта, моҳияттан мутобиқ бо таҳассуси интихобшуда таҳия ва омода шудааст.

Натиҷаҳои илмии аз он бадастомада, метавонанд дар рушди илми ҳукуқи чиноятӣ, инчунин криминология, дар амри пешбинии ҷавобгарии чиноятӣ барои ришвадиҳии тиҷоратӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, муайян гардидани кирдорҳои алоҳидаи он ва ҳамчунин таркиби чинояту тавсифи криминологии ин гуна кирдорҳо мавриди истифода қарор ҳоҳад гирифт.

Диссертатсия таҳқиқоти комил ва хотимаёфтаи илмӣ буда, мазмуни ягона дорад ва он вобаста ба ҷанбаҳои мухталифи назариявию амалӣ дар шакли матраҳ гардидани суолҳои алоҳида таҳия шудааст. Суолҳои алоҳида ба ҳамдигар мутобиқат намуда, дар ҳамbastagӣ мазмуни ягона доранд ва дар маҷмӯъ таҳлили илмӣ-назариявии ҷавобгарии чиноятiro барои ришвадиҳии тиҷоратӣ дарбар мегиранд.

Аз натиҷаи таҳлили матни диссертатсия дида мешавад, ки дар он ақидаҳои мухталифи илмӣ-назариявии олимони соҳа оварда шудаанд ва ҳамзамон онҳо мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Масъалаҳои ҷудогона ба ғайр аз таъииди коршиносону олимон ва муқаррароти илмӣ, инчунин бо маводи таҷрибаи амалӣ ва судӣ, нишондодҳои мушаххас аз омори расмӣ асоснок карда шудаанд. Пуррагии таҳқиқотро, аз ҷумла таҳлили муқоисавӣ-ҳукуқии қонунгузории чиноятии давлатҳои ҳориҷӣ оид ба ришвадиҳии тиҷоратӣ нишон медиҳад. Ҳолатҳои зикргардида аз асоснок ва мұттамад будани хулоса ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда дарак медиҳанд.

Аҳаммияти илмӣ ва амалии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо. Аҳаммияти назариявӣ ва амалии диссертатсия дар он аст, ки муқаррарот ва хулосаҳои илмии он амалан метавонанд, дар омӯзиш ва таҳқиқи масъалаҳои гуногуни вобаста ба ҷавобгарии чиноятӣ барои ришвадиҳии тиҷоратӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон, таърихи ташаккул ва асосҳои рушду такмили он,

тафриқасозии ҷавобгарии ҷиноятӣ, намудҳои бандубастшавандай ришвадиҳии тиҷоратӣ бо дарназардошти ҳусусиятҳои миллӣ истифода бурда шаванд. Бахусус, саҳми шаҳсии муаллиф дар шарҳу тавзехи мағҳумҳои алоҳида ва аҳаммияти онҳо назаррас аст. Инчунин, натиҷаҳои таҳқиқот дар раванди таълим, аз ҷумла, омӯзиши фанни ҳуқуқи ҷиноятӣ, криминология, курси маҳсуси ҷиноятҳои иқтисодӣ, асосҳои ҷавобгарии ҷиноятӣ ва мавзӯъҳои алоҳидаи қисми маҳсуси ҳуқуқи ҷиноятӣ метавонанд, истифода карда шаванд.

Дар эзоҳи м. 279-и Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷой додани меъёр бо матни зайл: «Иҷроқунандаи ваколати идоракунӣ дар ташкилот шаҳсе эътироф мегардад, ки тибқи қонунгузории ҶТ ва санадҳои меъерии дохилии он ба кор қабул карда шудааст ва ба таври доимӣ, муваққатӣ ё тибқи ваколати маҳсус (ваколатнома) функсияҳои идоракуниро иҷро менамоянд» аз аҳаммияти амалий холӣ набуда, боиси дастгирӣ мебошад.

Аҳаммияти амалии диссертатсия дар имкони истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот ва хулосаҳои муаллиф оид ба номукаммал будани меъерҳои алоҳидаи қонунгузорӣ, ки онҳо дар асоси таҳлили маълумотҳои оморӣ, амалияи тафтишотӣ ва судӣ бароварда шудаанд, барои такмили қонунгузории ҷиноятии ватанӣ, санадҳои меъерии соҳавӣ ва санадҳои вобаста ба он, инчунин дар банақшагирии криминологӣ зоҳир мегардад.

Натиҷаҳо ва хулосаҳои илмии дар рафти таҳқиқоти диссертационӣ бадастомада нишон медиҳанд, ки онҳо воқеан камбудиҳои дар ин самт дар илми ҳуқуқи ҷиноятӣ мавҷуд бударо пур менамоянд.

Дар баробари ин, дар диссертатсия баъзе масъалаҳои баҳснок ба назар мерасанд, ки онҳоро қайд намудан лозим аст ва ба Шарипов М.М. дар шакли тавсияҳо барои таҳқиқотҳои ояндаи ӯ пешниҳод менамоем:

1. Муаллифи диссертатсия дар таҳқиқоти илмӣ рушди қонунгузории чиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ришвадиҳии тиҷоратиро баррасӣ накардааст. Аммо хуб мебуд, ки агар муаллиф рушди қонунгузории чиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ришвадиҳии тиҷоратиро низ баррасӣ менамуд.

2. Унвонҷӯ дар саҳифаи 8-и автореферати диссертатсия таъкид намудааст, ки ба сифати субъекти маҳсуси ришвадиҳии тиҷоратӣ, ки дар қ. 3 ва қ. 4 м. 279-и КҔ ҶТ муқаррар гардидааст, бояд шахси воқеии муқаллафи 18-сола фаҳмида шавад. Вобаста ба ин масъала меҳостам, ки назари диссертант шунида шавад.

Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар мачаллаҳои тақризшавандай илмӣ. Нуктаҳои асосии назариявӣ ва амалии ба ҳимоя пешниҳоднамудаи муаллиф, дар 6 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 3 мақола дар мачаллаҳои тақризшавандай Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба табъ расидаанд, ки фарогири паҳлӯҳои гуногуни ҷавобгарии чиноятӣ барои ришвадиҳии тиҷоратӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд.

Ҳамчунин, муқаррароти асосӣ ва хулосаҳои таҳқиқоти диссертационӣ дар мақолаҳои илмӣ, дар шакли маърӯза дар конференсияҳои гуногуни илмӣ-амалии сатҳи байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ инъикос ёфтаанд.

Зикр намудан ба маврид аст, ки теъдоди маводи чопшуда ба банди 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдик шудааст, мувоғик мебошад.

Мутобикати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Диссертатсияи Шарипов М.М. ба талаботи банди 31 ва 33-и Тартиби

додани

дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, мутобиқат менамояд. Диссертатсия аз ҷониби муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои мазмун ва мантиқи ягонаи дохилӣ мебошад. Сатҳи навғонии илмии диссертатсионӣ, нуктаҳои илмӣ ва пешниҳоду тавсияҳои амалие, ки ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, мақолаҳои илмӣ ва маърӯзаҳо дар конференсияҳои илмӣ-амалӣ саҳми шахсии муаллифро тасдиқ менамоянд. Инчунин, тарзи навишт, масъалагузорӣ ва услуби таҳқиқоти илмӣ саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳад.

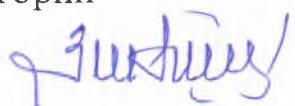
Қисмати хотимавии тақриз. Рисолаи тақризшаванда аз лиҳози мубрамият, ном ва нақши мавзӯъ, муқаддима, бобҳо ва зербобҳо, хулосаю сарчашмаҳо пайдарҳам, бо услуби илмӣ таҳия гардидааст. Омӯзиши матни пурраи диссертатсия ва автореферати Шарипов Маҳмадкарим Маҳмадсалимович нишон медиҳад, ки он кори анҷомёфта буда, дорои навғониҳои илмӣ ва натиҷаҳои боэътиҳод мебошад. Автореферат ва корҳои илмии чопшуда мазмуни асосии кори диссертатсиониро инъикос менамоянд. Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз рӯйи мазмун ва мантиқ ба талабот ҷавобгӯ буда, натиҷаҳои бадастомада дар тавсееи асосҳои назариявӣ ва методологӣ оид ба ҷинояти ришвадиҳии тиҷоратӣ нақши бориз ҳоҳанд дошт. Пешниҳод, хулоса ва нуктаҳои илмие, ки дар диссертатсия иброз гардидаанд, судманд ва саривақтӣ буда, онҳо ҷиҳати бартараф намудани холигии илми ҳуқуқшиносии ватанӣ равона шудаанд.

Дар маҷмӯъ, Шарипов Маҳмадкарим Маҳмадсалимович, сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.08. – Ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) мебошад.

Тақризи мазкур бо дарназардошти талаботҳои бандҳои 71 ва 72-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, омода гардидааст.

Муқарризи расмӣ:

Номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ,
дотсенти кафедраи ҳуқуқ ва методикаи
таълими они Донишкадаи омӯзгории
Тоҷикистон дар ноҳияи Рашт

Зокирзода З.Х.

Имзои Зокирзода З.Х.-ро тасдиқ мекунам:

Нозари Раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси Донишкадаи омӯзгории
Тоҷикистон дар ноҳияи Рашт

Шодизода Н.М.

Суроғаи муқарриз:

Ҷумҳурии Тоҷикистон, Донишкадаи омӯзгории
Тоҷикистон дар ноҳияи Рашт, 734025, ноҳияи Рашт,
ш. Ғарм, кӯчаи Э. Муҳиддин-63,
Тел. корӣ: (8) 313121103.
E-mail: zafar.khayrullozoda@mail.ru